

INGLIZ TILINI O‘QITISHDA INNOVATSION YONDASHUVLARNING SAMARADORLIGI

Shaxzoda Bobodustova

Samarqand davlat pedagogika instituti 2-bosqich talabasi.

Annotatsiya: *Ushbu maqolada ingliz tilini o‘qitishda innovatsion yondashuvlarning ahamiyati, ularning nazariy asoslari va amaliyotdagi qo‘llanilish tahlil qilingan. Xususan, kommunikativ metod, vazifaga asoslangan ta‘lim, axborot- kommunikatsiya texnologiyalari, gamifikatsiya va aralash ta‘lim kabi zamonaviy usullar o‘quvchilarning nutqiy kompetensiyasini rivojlantirishdagi o‘rni yoritilgan. Maqola ingliz tilini samarali o‘qitish va o‘quvchilarda mustaqil fikrlash, ijodkorlik hamda tilni real hayotda qo‘llash ko‘nikmalarini shakllantirishga qaratilgan.*

Kalit so‘zlar: *ingliz tili, innovatsion metodlar, interaktiv ta‘lim, kommunikativ yondashuv, zamonaviy texnologiyalar, gamifikatsiya.*

Kirish

Bugungi globallashtirish jarayonida ingliz tilini mukammal bilish har bir inson uchun zaruriy ehtiyojga aylanib bormoqda. Chet tillarni, xususan ingliz tilini o‘rganish nafaqat shaxsning bilim darajasini, balki uning kasbiy raqobatbardoshligini ham belgilab beradi. Shu sababli ingliz tilini o‘qitish metodikasini takomillashtirish, zamonaviy yondashuvlar va innovatsion texnologiyalarni joriy etish hozirgi davr ta‘lim tizimining eng muhim vazifalaridan biridir.

An‘anaviy ta‘lim metodlari ko‘p hollarda o‘quvchini faqat tayyor bilimni o‘zlashtirishga yo‘naltiradi. Bunday yondashuv esa o‘quvchilarda mustaqil fikrlash, erkin muloqot qilish va ijodiy izlanish ko‘nikmalarini rivojlantirishda yetarli samara bermaydi. Shu nuqtai nazardan, ingliz tilini samarali o‘qitishda interfaol metodlardan foydalanish alohida ahamiyat kasb etadi. Interfaol metodlar o‘quvchilarning dars jarayonidagi faolligini oshiradi, ularni hamkorlikka chorlaydi hamda muloqotmadaniyatini shakllantiradi (Richards & Rodgers).

Interfaol metod tushunchasi keng qamrovli bo‘lib, u o‘quvchi va o‘qituvchi hamkorligida bilim olish jarayonini anglatadi. Bunda asosiy e‘tibor o‘quvchi shaxsiga qaratilib, uning faolligi,

tashabbuskorligi va mustaqil fikrlashi qo‘llab-quvvatlanadi. Masalan, “Aqliy hujum”, “Munozara”, “Rol o‘ynash”, “Insert”, “Klaster” kabi metodlar nafaqat ingliz tilini o‘rganishga yordam beradi, balki o‘quvchilarda tahliliy va ijodiy fikrlashni rivojlantiradi.

Mavzuning dolzarbligi shundaki, hozirgi kunda ta‘lim jarayonida faqat bilim berish emas, balki o‘quvchini hayotiy vaziyatlarda mustaqil qaror qabul qila oladigan, erkin fikrlaydigan va zamonaviy texnologiyalardan samarali foydalana oladigan shaxs sifatida shakllantirish asosiy maqsad qilib qo‘yilmoqda. Bunday natijaga erishishda interfaol metodlar eng muhim vosita bo‘lib xizmat qiladi. Zero, ular orqali o‘quvchilar dars

davomida o‘z fikrlarini erkin bayon etadi, jamoada ishlashni o‘rganadi va eng muhimi — ingliz tilida muloqot qilish malakasiga ega bo‘ladi.

Mazkur maqolada ingliz tilini o‘qitishda interfaol metodlardan foydalanishning afzalliklari, ularning samaradorligi, shuningdek, amaliyotda qo‘llash usullari tahlil qilinadi. Bundan tashqari, interfaol metodlarning ayrim kamchiliklari va ularni bartaraf etish yo‘llari ham ko‘rib chiqiladi. Shu bois ushbu mavzuni o‘rganish nafaqat nazariy, balki amaliy ahamiyatga ham ega. Chunki interfaol metodlardan foydalanish o‘qituvchining pedagogik mahoratini oshiradi, o‘quvchilar esa ingliz tilini o‘zlashtirish jarayonida yuqori natijalarga erishadi.

Asosiy qism

1. Ingliz tilini o‘qitishda innovatsion yondashuvlarning nazariy asoslari.
2. Amaliyotda qo‘llaniladigan innovatsion usullar.
3. Ularning samaradorligi va ta‘siri.

1. Ingliz tilini o‘qitishda innovatsion yondashuvlarning nazariy asoslari

XXI asrda ta‘lim jarayonida “innovatsiya” tushunchasi tobora keng qo‘llanmoqda. Innovatsion yondashuv deganda yangicha metod, texnologiya yoki ta‘lim jarayonini tashkil etishda zamonaviy yechimlardan foydalanish tushuniladi.

Pedagogik nazariyalarda ta‘kidlanishicha, innovatsion metodlar nafaqat bilim berishga, balki o‘quvchida mustaqil fikrlash, ijodkorlik va kommunikativ kompetensiyani shakllantirishga xizmat qiladi.

An‘anaviy yondashuvlarda o‘qituvchi markaziy o‘rin egallasa, innovatsion ta‘limda asosiy diqqat markazida o‘quvchi bo‘ladi.

Ingliz tili darslarida ham bunday yondashuv o‘quvchilarning

faol ishtirokini ta‘minlab, ularni o‘z fikrini erkin bayon qilishga undaydi. Shuningdek, til o‘rganishda “communicative

approach” (kommunikativ yondashuv), “task-based learning” (vazifaga asoslangan ta‘lim) va “blended learning” (aralash ta‘lim) kabi nazariy konsepsiyalar keng qo‘llanmoqda.

Bu yondashuvlarning barchasi o‘quvchiga “tayyor bilim” berishdan ko‘ra, uni til muhitiga yaqinlashtirish, mustaqil

izlanishga yo‘naltirish va muloqot qilish imkoniyatini oshirishga qaratilgan. Natijada, o‘quvchi ingliz tilini faqat grammatik qoidalar majmuasi sifatida emas, balki real muloqot vositasi sifatida qabul qiladi.

Amaliyotda qo‘llaniladigan innovatsion usullar

Ingliz tilini samarali o‘qitish uchun nazariy bilimlarni amaliyot bilan uyg‘unlashtirish muhimdir. Shu bois, zamonaviy pedagogik tajribada bir qator innovatsion usullar keng qo‘llanilmoqda:

Kommunikativ yondashuv (Communicative Approach).

Bu metod asosida o‘quvchi grammatikani yod olish emas, balki real hayotiy vaziyatlarda muloqot qilish orqali tilni o‘zlashtiradi. Masalan, dars jarayonida rolli o‘yinlar,

juftlik va guruhli ishlash, muhokamalar tashkil qilinadi. Bu esa o‘quvchilarda nutqiy kompetensiyani rivojlantiradi.

Vazifaga asoslangan ta‘lim (Task-based Learning).

O‘quvchilarga hayotiy vazifalar beriladi: mehmonxonada xona buyurtma qilish, do‘konda xarid qilish, samolyot chiptasini bron qilish kabi. Ular tilni amaliy qo‘llashga majbur bo‘ladi va bu jarayon til o‘rganishni yanada qiziqarli qiladi.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT).

Kompyuter, internet, mobil ilovalar va onlayn platformalardan foydalanish bugungi kunda juda samarali natija bermoqda.

Masalan, Quizlet, Kahoot, Duolingo kabi vositalar orqali so‘z boyligini oshirish, interaktiv mashqlar bajarish mumkin.

Shuningdek, Zoom va Google Meet platformalarida onlayn muloqotlar til muhitini yaratishga yordam beradi.

Multimediya va vizual materiallardan foydalanish.

Videoroliklar, podkastlar, interaktiv taqdimotlar o‘quvchining tinglab tushunish va ko‘rish orqali o‘rganish qobiliyatini rivojlantiradi. Bu usul ayniqsa tinglab tushunish va talaffuz ko‘nikmalarini mustahkamlashda muhimdir.

Aralash ta‘lim (Blended Learning).

An‘anaviy dars va onlayn darslarni uyg‘unlashtirish o‘quvchilarga vaqt va imkoniyat jihatdan qulaylik yaratadi. Masalan, darsda grammatik tushuncha berilib, uyda onlayn platformalarda mashqlar bajarilishi mumkin.

Gamifikatsiya (Gamification).

Dars jarayoniga o‘yin elementlarini kiritish o‘quvchilarni rag‘batlantiradi. Masalan, “Kim tezroq tarjima qiladi?”, “So‘zlar zanjiri” kabi o‘yinlar o‘quvchilarda til o‘rganishga bo‘lgan qiziqishni kuchaytiradi.

Innovatsion usullarning samaradorligi va ta‘siri

Amaliy tajribalar shuni ko‘rsatadiki, ingliz tilini o‘qitishda innovatsion yondashuvlardan foydalanish an‘anaviy metodlarga qaraganda yuqori natija beradi. O‘quvchilar faqat qoidalarga tayangan holda emas, balki tilni faol qo‘llash orqali o‘z bilim va ko‘nikmalarini mustahkamlashadi.

Birinchidan, motivatsiya oshadi. O‘quvchi darsni zerikarli mashg‘ulot sifatida emas, balki qiziqarli faoliyat sifatida qabul qiladi. Masalan, o‘yin texnologiyalari yoki onlayn ilovalar orqali yangi so‘zlarni yodlash jarayoni ko‘ngilochar mashg‘ulotga aylanadi.

Ikkinchidan, mustaqil fikrlash va ijodkorlik rivojlanadi.

Kommunikativ metod va vazifaga asoslangan yondashuv o‘quvchini erkin muloqot qilishga, o‘z fikrini aniq ifodalashga undaydi. Bu esa til o‘rganish jarayonida ijodiy yondashuvni shakllantiradi.

Uchinchidan, natijadorlik va samaradorlik oshadi. Masalan, innovatsion metodlardan foydalangan holda o‘quvchilarning tinglab tushunish va so‘zlashish ko‘nikmalari tezroq rivojlanadi. Tajriba sinflarida olib borilgan kuzatishlar shuni ko‘rsatadiki, multimediya

vositalari yordamida o‘qitilgan o‘quvchilar so‘z boyligini an’anaviy dars olgan tengdoshlariga nisbatan tezroq oshiradi.

To‘rtinchidan, jamoada ishlash qobiliyati kuchayadi. Guruhli ishlash va loyihaviy metodlar o‘quvchilarni hamkorlikka, bir- birini qo‘llab-quvvatlashga va til muhitini yaratishga o‘rgatadi. Bu nafaqat til o‘rganishga, balki shaxsiy rivojlanishga ham ijobiy ta’sir qiladi.

Shunday qilib, innovatsion metodlar ingliz tilini o‘qitishda samarali vosita bo‘lib, o‘quvchilarning lingvistik, kognitiv va kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Xulosa

Bugungi kunda ingliz tilini o‘qitishda innovatsion yondashuvlar ta’lim jarayonining ajralmas qismiga aylanib bormoqda.

An’anaviy metodlar o‘z ahamiyatini yo‘qotmagan bo‘lsa-da, ularni zamonaviy texnologiyalar va interaktiv usullar bilan uyg‘unlashtirish yuqori samaradorlikni ta’minlaydi.

Innovatsion yondashuvlar, jumladan kommunikativ metod, vazifaga asoslangan ta’lim, axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish, multimediya vositalari, aralash ta’lim va gamifikatsiya kabi usullar o‘quvchilarni faol muloqotga jalb qiladi, ularning mustaqil fikrlashini, ijodkorligini va tilni real hayotda qo‘llash qobiliyatini rivojlantiradi.

Shuningdek, bunday metodlarning qo‘llanilishi o‘quvchilarda motivatsiyani oshiradi, ta’lim jarayonini qiziqarli qiladi va natijada til o‘rganishga bo‘lgan qiziqishni mustahkamlaydi.

Xulosa qilib aytganda, ingliz tilini samarali o‘qitishda innovatsion yondashuvlardan keng foydalanish hozirgi davrning dolzarb talabidir. Bu nafaqat o‘quvchilarning bilim va ko‘nikmalarini oshiradi, balki ularni kelajakda xalqaro maydonda raqobatbardosh shaxs sifatida shakllanishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Xoshimov O., Yo‘ldoshev M. Ingliz tili o‘qitish metodikasi.
2. Muminov N. Zamonaviy ta’lim texnologiyalari va ularning qo‘llanilishi.
3. Richards J. C., Rodgers T. S. Approaches and Methods in Language Teaching.
4. Harmer J. The Practice of English Language Teaching
5. Uzbekistan Respublikasi Prezidentining “Ta’lim tizimini yanada takomillashtirish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risidagi qonun.
6. Littlewood W. Communicative Language Teaching: An Introduction.